

BOGDÁNFY SÁNDOR:

Eső után

Elbeszélés

— Kopognak az ablakon, apjuk!
— Hallgass!!... Biztos ámodtá... Ki a fene kopogna ilyenkor?
Az öregasszony elhallgatott. A másik ágyban az öregember még egy kicsit mozgolódott, köhécselt, azután egyenletesen hortyogni kezdett. Az apró ablaküvegeken egyhangúan csorgott az eső.
Az öregasszony mélyet sóhajtott, behunyta szemét és a fal felé fordult. Ekkor újra hallotta a kopogást. Valaki verte az ablakot.
— Apjuk!... Hallja-é?
A hortyogás hirtelen félbeszakadt. Nyögdécselés, mozgolódás hallatszott a másik ágyon.
— Mi az mán megint?...
— Kopognak az ablakon, mondom!
Az öreg éppen valami káromkodást akart elereszteni, amikor újból, világosan hallatszott a zörgetés.
— Ki az? — kérdezte az öreg. Aztán feltápáskodott az ágyról, hátsán összefogta a gatyamadzagot és botorkálva elindult az ablak felé.
Kívülről férfimorgás hallatszott, de az értelmét elmosta az eső egyenletes csobogása.
A nyitott ablakban sötét árnyék állt. Katona.
— Jani bácsi, megismer?... Én vagyok, a Szávó!
— Hogy a csudába ismernélek meg, mikor az orromig se látok?! — dohogta az öreg.
— A Sztojsics Szávó, innen a szomszédból. Két évig együtt voltam a partizánoknál a fiával, a Palival.
Az öreg agyában fény villant... Most már teljesen felébredt. Kissé remegő hangon kérdezte:
— Mi van a fiammal, Szávó? Beszéjj!
— Holnap itthon lesz, Jani bácsi. Velem üzeni, hogy jól van, a sebe begyógyult...
— Miféle sebe, te? — csattant fel az időközben előrenyomult öregasszony hangja.
A sötét árnyék nevetve válaszolt:
— Nincs már annak semmi baja! Tegnapelőtt meg is nősült... Magával hozza az asszonyt is.
Az öregasszony sírva fakadt.
— Jaj, drága egyetlen gyerekem, Palikám! Jaj, csak hogy élsz, viruló virágom...

— Hallgass mán! — mordult rá az öreg. — Nem tudok beszélni a Szávóval!

— Nincs is már idő a beszédre, Jani bácsi, mennem kell. Visszontlátásra!

Elment. A nehéz bakancsok hangosan cuppogtak a sárban, aztán az eső hallatszott. Csak az eső csurgott tovább, mintha el akarná árasztani a falut.

Gyufa sercent.

Az öreg meggyújtotta a lámpát, sebtiben magára kapta ruháit, oszizmát húzott. Az öregasszony visszabújt az ágyba. Halkan szípozott.

— Szóval, a pártizánok között vót két évig... — motyogta az öreg.

— Tán amazokhoz a gyilkosokhoz ment vóna? — sírta el magát az öregasszony.

— Evvel nem is vóna baj! — mondta az ember s meleg büszkeséget érzett a szíve táján. Most már értette, miért jártak annyit a nyakára a kakastollasok, miért faggatták őt is meg az asszonyt is, miért kutatták át az egész házat...

— Jaj, csakhogy hazagyön — nyöszörögte vagy már tizedszer az asszony.

— Hát igen — tört ki az emberből is. Az öröm dagasztotta mellét. Talán kitüntetést is hozhat az a gyerek, gondolta jólesően. Mindenesetre a legjobbkor jön, mert itt a tavaszi munka. Aztán a ház körül is sok a tennivaló, minden elhanyagolt, roskadozik. Már maga előtt látta fiát, a fiatal, izmos óriást, ahogy mindent elintéz, mindent elvégez.

De valami motoszkálni kezdett benne. Majdnem meg is fedkezett erről!... Hiszen Pali asszonyt hoz... Hogy is mondta a Szávó? »Megnősült!« A végén még megtörténhet, hogy csak látogatóba jön, aztán már megy is vissza az asszonyékhöz. S akkor?... Akkor megint egyedül maradnának ők ketten, öregek. Cifra dolog ez!... Hogyan is tehetett ilyet az a gyerek! És kicsoda az az asszony, ki fia-borja?... Aztán már nem bírja magában tartani az indulatot s mikor az öregasszony már vagy huszadszor nyöszörgi: »Jaj, csakhogy haza gyün már!«, az öreg közbevág:

— De nem egymaga gyün! Mert hát éppen nem lenne baj, hogy asszonyt hoz, de mégis csak úgy illett volna, hogy velünk is megnézesse előbb, úgy gondolom.

— Pedig kaphatott vóna itthon a mi szájjúinkhoz valót akár tízet is! — jegyezte meg az asszony.

— Egy olyan gyerek, mint a Pali, húszat is!

Az öreg egészen indulatba jött. Végére is nem lehet csakúgy semmibe venni a szülőket, ő az apja a gyerekeknek, vagy mifene. Ezt a sértést nem lehet lenyelni, gondolta magában. Ágya egészen átforrósodott. Felállt. Végigjárta kétszer, háromszor a szobát. Aztán megállt az öregasszony mellett és meghúzogatta a kiskabátja alját:

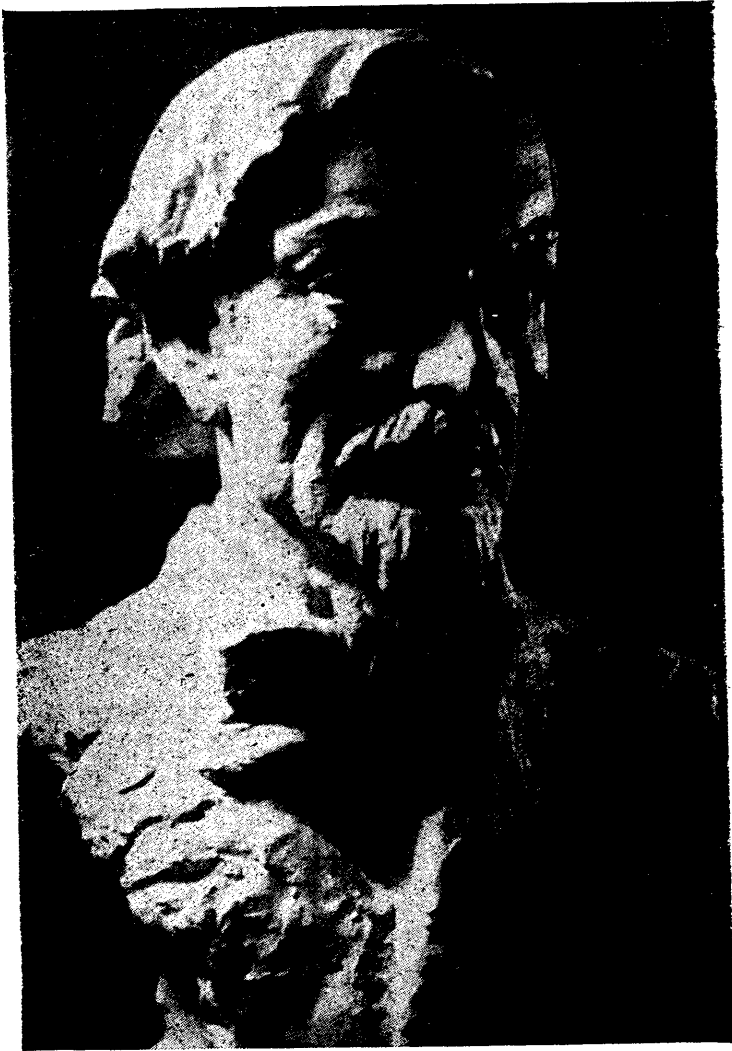
— Örülök, hogy megvan, hanem ammondó vagyok, hogy ide ne tegye be a lábát! Menjen amerre lát az asszonyával együtt.

Az öregasszony szinte megrémült, hogy az öreget egyszeriben ilyen magából kikelve látja. Nehezét sóhajtott és szemébe ismét könnyek löpöztak. Csitítgatta:

— Úgy is lesz, no... Szedje a holmiját, oszt menjen.

— Jól monddod!... Menjen!

Csönd. Hajnalodik. Az eső is alábbhagyott, csak az ereszről hullanak időnként a kövér csöppek. Valahonnan az istálló mögül nyújtózva előjön a kutya és megrázza magát. A kakasok is megszólálnak.

Almási Gábor: Liszinszki

Ébred a falu.

Az öregasszony is fölkel, eloltotta a lámpást, az ágyneműt kivitte a tornáca. Szívében öröm és aggodalom váltották egymást. Jaj, talán csak nem maradt nyomorék? Vajjon lesóványodott-e? Vót-e meleg ruhája, a lelkemnek? Szólni azonban nem mert. Az öreg bőszen, magábazárkozva pőfékelt. A frustuk is ott áll előtte. Hozzá sem nyúlt.

Aztán az asszony mégis megkockáztatta:

— Azt beszélik, hogy vége a háborúnak. Itthon maradnak a katonák...

Az öreg szemöldöke felszökken... Felállt. Odavágta a pipát a sarokba és az ajtó felé indulva kibökte:

— Minálunk csak most kezdődik!

*

Elállt az eső.

Napsugaras tavaszi délelőtt köszöntött a falura. A fák, a virágok, a kislibák vidáman nyujtóznak az éltető fényben.

Nyüzsög a tavaszi falu.

Valahol a sarok mögül szekér zörög egyre erősebben.

— Gyűnnek! — mormolja magában az öreg és besiet a házba.

Egy pillanatra felhő fut a nap elé. Minden szomorú, szürke lesz.

A szekér megáll a ház előtt. Izmos fekete katona segíti le róla szöke, kékszemű asszonyát.

A felhő elmegy és újra kacag a nap.

A két öreg a nagy szobában ülve várta őket, mint két gubbasztó veréb. Valami különös érzelem nehezedett szikkadt lelkükre, valami értetetlen, örömmel vegyes fájdalom.

Az öregember már harmadszor gyujtott pipára, de a nagy várakozásban rendesen megfeledkezett a szívásról.

Az öregasszony időnként szoritott egyet a fejkendőn, nehezeket sóhajtott s félrefordulva törölgette a szemébe lopódzó könnyeket.

Mindketten jól hallották, amikor a szekér megállt a ház előtt.

Az öreg felállt, odavágta a jobbik öklét a szívére, mivel az akkorát dobbant, hogy elmozdította a helyéből.

Egy lépést tett az ajtó felé. Aztán megállt. Hirtelen olyan érzés szállta meg, hogy el kéne bújni az ágy alá, vagy az almáriumba, vagy akárhová. Forgolódott, kapkodott, a székeket kezdte ide-oda tologatni, a pipát, a dohányt az ágy végébe dugta.

Az öregasszonyt is elfogta a rakosgatási láz. Igazítottak, tettek-vettek, úgyhogy egy perc múlva egész felfordulás volt a szobában.

*

Illedelmes kopogtatás hallatszott.

Az öregek halott fehéreké váltak, még a léleketük is elakadt és hirtelen izgalmukban leroskadtak egy-egy székre.

Nyílt az ajtó.

Előbb a napsugár fényes csíkja vetődött előre az ajtónyíláson. Egyre szélesedett a fénysáv, azután egészen világos lett és megjelent az egyenruhás Pali, oldalán a szöke, kékszemű asszonykával.

A mosoly lassan szürkült a belépő Pali arcán, látva a gubbasztó öregeket, akik alig hallható köszönéssel fogadták.

— Hát így várják édesapámék a messze utasokat? — mondta egy kis nehezteléssel. — Azt gondoltuk, itt jó meleg vár ránk, de úgylát-szik rossz helyen járunk.

Az öregember kiegyenesedett.

— Hallod-e fiam — mondta — hogy elgyüttél, jól tetted, de mert ilyen nagy bánatot hoztál ránk, mehetsz is utadra: az én házamban nincs semmi keresni valód. Ez ennek a rendje-módja. Harag nélkül elválnunk, no.

Pali kicsit belesápadt, de nem adta fel az ütközetet.

— Ha így vagyunk, megértem én a szót. Hanem mivel édesanyám meg se csókolt, őtet is megkérdezném: szereti-e még a fiát?

Az öregasszonyt szíven találta a gyerek, mert olyan zokogásba kezdett, hogy az utcára is kihallatszott.

— Hiszen megcsókolnálak én... hogyne csókolnálak... — mondta akadozva — hiszen gyerekem vagy... egyetlen vagy; de hogyha ilyen kegyetlen dógot tettél velünk... Méghozzá, úgy látom, nem is magyar lányt hoztál... az már az én szívemnek is fáj, mert mit mond a világ?

— Az ám!... Mit mond a világ? — vágta ki hadonászva az öregember. — Annál mán menyecske is többet ért vóna, aszondom.

A kis szőke asszony szelíd ijedtséggel jártatta szemeit egyikről a másikra, Pali meg összehúzott szemöldökkel hallgatta a kemény szavakat.

— Hát akkor megértettük, — mondta lassan, tagolva minden szót. — De mivel messziről jövünk és egy kicsit megéhezünk, valamit eszünk, aztán már megyünk is.

Megsimogatta a kékszemű asszonykát, pár szót súgott a fülébe, aztán gyengéden karonfogta, az asztal mellé ültette és a konyha felé távozott.

Hármasban maradtak. A két öreg le nem vette szemét a szőkéről, a menyecske meg lesütötte pilláit a nagy nézés előtt.

— Üllátom, nagyon szégyenlős — súgta halkán az öregasszony.

Egy kicsit nézték még, aztán megint az öregasszony szólt.

— Még kék kérdezni, hová való.

— Hová? Hát valahová a hegyek közé biztosan. Tudja a ménkű, hun járt a Pali majdnem két esztendeig?

— Szóljon mán valamit hozzá mégis.

— Nem szólok én, szóljál te, ha akarsz.

Az öregasszony megszólította, de az csak rázta a fejét, miközben kedvesen mosolygott mindkettőjükre.

— Úgy látom, csakugyan nem tud ez magyarul se — integetett az ember.

Az öregasszony szerbre fordította a szót, de akkorra éppen belépett Pali egy jól megrakott tányérral. Leült a párja mellé és elébe rakott minden jó falatot, de az csak vonakodott.

Az öregek hümmögve nézték.

— Még csak nem is hínak — súgta az öregasszony.

— Nem megmondtam, hogy így járunk? Még majd a házból is kizavarnak. Erigy, ülj legalább oda, hadd lássák, hogy mégis csak a mienk itt minden.

Az öregasszony lassan keringve odasompolygott az asztalhoz, az öreg meg mellé.

— Így már szeretem, — szólalt meg Pali. — Nem akarnék haragot tartani magukkal, ha már a halál torkából megszabadultam.

— A halálból? — rettent meg az öregasszony.

— Onnan bizony... Három lyukat fúrtak a tüdőmbe a fasiszták. Ez a kislány mentette meg az életemet, ni.

— Hát veszedelembe vótá? — jegyezte meg csakúgy tessék-lássék, az öregember.

Palinak megeredt a nyelve.

— Egyik reggel azt mondja a komeszár, hogy futárt köll indítani a parancsnoksághoz. Önként jelentkeztem. Voltunk többen is, de engem választott, merthogy igencsak szeretett. Délután indultam. Elejibe jól haladtam, de estefelé tűzbe kerültem. Egy ideig hasaltam a fűben, de csak rövid időre, aztán máris megindultam tovább, mivel fontos üzenetet vittem. Ahogy fölemelkedtem, ütést éreztem a mellemben és elvesztettem az eszméletemet. Mikor később magamhoz tértem, alig bírtam lélekzeni. Azért csak föltápaszkodtam s elindultam az erdön át. Pirkadáskor olyan helyre érkeztem, ahol valamikor falu lehetett. Mintha fél évig ménékűvel verték volna, olyan volt az a falu: nem volt ott épségben még egy faszeg se. Ember után kutattam, de még egy fia élő egeret se tudtam fellelni. Aztán, ahogy kóvályogtam, sírást hallottam egy pincéből. Irányt vettem arrafelé. Volt mit látnom abban a pincében! Ez a kislány rítt ott, mellette feküdt az anyja, meg az apja, átvágott torokkal. A kislány csak ölelgette az anyját, pedig az már viaszsárga volt, meg csupa vér. Sok halottat láttam én édesapám, meg féllábú bajtársak jajongását is hallottam, de ezt nem bírtam ki — még a vér is kibuggyant a számon. Osszeestem.

Pali rágyujtott, az öregasszony becsukta tátott száját s megszorította a főkötőt, az öregember pedig kigombolta a kabátját.

— Harmadnap jöttem magamhoz egy tábori kórházban. Ott volt mellettem ez a kislány is. Ő kötözött be a réklíjével, ő hívta oda a bajtársakat, ő mentette meg az életemet. Mikor aztán fölépültem, megfogtam a kezit és magammal hoztam. Árva szegény, nincs neki senkije, csak én. Mivelhogy oly nagyon szeretem, hát nem válok el tőle semmiért a világon.

— Hát nincs arról szó se — hümmögte az öregember.

— Igaz — jegyezte meg ravasz hunyorgatással Pali — hogy nem tud magyarul.

— Majd megtanul — sietett közbevágni az öregasszony.

— Mondom, hogy én nem hagyom el a sírig! — erősködött Pali.

— Mondtam már, hogy nincs arról szó se — húzta közelebb a székét az öreg —, én mingyár is azt állítottam, hogy jól tetted, amikor ezt a takaros leányt elvetted. Nekem egészen a számíze szerint való, dehát ez a vén anyád vót ellene, ki tehet róla?

— Már mint én? Nem én mondtam mindjárt, hogy hét országban se lelt vóna különbet? — csattant fel az öregasszony és simogatni kezdte a menyé szőke hajját.

— Jó, jó, eriggy inkább, vágj le egy kacsát, süss, főzz, ne foglalj le mindjárt magadnak, né — dohogott az öreg, s azzal egy nagyot cuppanzott menyé homlokára, nehogy valamiben is alul maradjon.

A szőke asszonyka kipirult arccal kezdett melegedni az új otthonban, Pali meg úgy érezte, nagyon jól esne szívének, ha sírhatna egy kicsit, de harcedzett partizán létére ezt már mégis csak röstelte.

(A »Híd« irodalmi pályázatán harmadik díjat nyert elbeszélés)